



บทความวิจัย

เรื่อง “ร้านน้ำชา บทความพูด 3 องค์ : ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและฉากสังคมจีน”

โดย

นางสาวปิ่นทิพย์ พันธุ์ทอง

รหัสนักศึกษา 05550700

เสนอ

อาจารย์ ดร. ปัทมา ทิมประเสริฐกุล

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2558

ชื่อเรื่อง “ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์ : ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและฉากกับสภาพสังคมจีน”

ชื่อผู้วิจัย นางสาวป่านทิพย์ พันธุ์ทอง

รหัสนักศึกษา 05550700

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. ปัทมา ฑิฆมประเสริฐกุล

ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมแปลจีนเรื่อง “ร้านน้ำชา : บทละครพูด 3 องก์” หรือ “ฉาก่วน” เป็นพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครและฉาก และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมจีนในวรรณกรรมจีนแปลเรื่อง “ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์” ผลการศึกษาพบว่า ผู้เขียนมีการสร้างฉากโดยอิงจากประวัติศาสตร์ของจีน โดยแบ่งออกเป็น 3 องก์ สาระของบทละครพูดเรื่องนี้สะท้อนผ่านตัวละครต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครหลัก “หวังลี่ฟา” เจ้าแกร้านน้ำชาและบรรยากาศในร้านน้ำชาเก่าแก่นาม “ยูไท่” ในเมืองปักกิ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่ผู้คนต่าง ๆ ได้รับจากสภาพสังคมจีนที่เปลี่ยนแปลงไป เกิดภาวะข้าวยากหามากแพง ประชาชนยากลำบาก มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง เจ้าหน้าที่บ้านเมืองกดขี่ข่มเหงประชาชน ทั้งนี้ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์สังคมจีนจากสังคมจารีตเข้าสู่สังคมปัจจุบัน ในช่วงเวลากว่า 5 ทศวรรษไว้ได้อย่างครบถ้วน จนสามารถเรียกได้ว่าวรรณกรรมแปลจีนเรื่องร้านน้ำชาเปรียบเสมือน “บันทึกประวัติศาสตร์จีน” เลยก็ว่าได้ อีกทั้งผู้เขียนยังเขียนวรรณกรรมเรื่องนี้ออกมาในรูปแบบของบทละคร เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ และทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจและได้รับรู้ถึงผลกระทบของสภาพสังคมจีนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปผ่านตัวละครและฉากได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : ร้านน้ำชา สังคมจีน ยูไท่

จุดประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาตัวละครและฉากในวรรณกรรมแปลจีนเรื่อง “ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์”
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมจีนในวรรณกรรมจีนแปลเรื่อง “ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์”

สมมติฐานของการศึกษา

ตัวละครและฉากในวรรณกรรมเรื่อง “ร้านน้ำชา” สะท้อนสภาพสังคมจีนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมจารีตเข้าสู่สังคมปัจจุบันผ่านกาลเวลาในช่วง 5 ทศวรรษ เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1898 – ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ฉากที่เปลี่ยนไปในเรื่อง มีผลต่อพฤติกรรมและความคิดของตัวละครที่มีต่อสังคมจีน

บทนำ

วรรณกรรมจีนมีประวัติยาวนานกว่า 3,000 ปีมาแล้ว มีวิวัฒนาการไปตามยุคสมัยและได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาวรรณกรรมจีนสามารถทำให้เข้าใจในหลากหลายแง่มุมของสังคมจีน นอกจากนี้ชาวจีนได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ได้ถ่ายทอดความรู้สึกรักคิดและประสบการณ์ผ่านผลงานวรรณกรรมที่เป็นภาษาจีนอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรมจีนจึงเปรียบเสมือนประตูที่จะไปสู่การเรียนรู้ที่ไม่สิ้นสุด ในช่วงเวลา 3,000 กว่าปี มีผลงานวรรณกรรมในรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น กลอนเพลง ละคร นวนิยาย ร้อยแก้วและร้อยกรอง เป็นต้น ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของจีนและของโลก จากหลักฐานโบราณวัตถุที่ขุดพบ แสดงว่าชนชาติจีนได้ใช้อักษรจีนบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่ 15 ศตวรรษก่อน ค.ศ. ซึ่งอยู่ในสมัยราชวงศ์ซาง สมัยนั้นคนจีนสลักอักษรจีนลงบนกระดองเต่าและกระดูกสัตว์ จึงเรียกว่า อักษรกระดองเต่าและกระดูกสัตว์ อักษรจีนพัฒนามาถึงสมัยราชวงศ์โจว มีจำนวนตัวอักษรมากขึ้น มีการปรับปรุงให้เขียนง่ายขึ้น และมีเครื่องมือการเขียนดีขึ้น ทำให้อักษรจีนเริ่มเจริญเฟื่องฟูขึ้นมา และในช่วงนี้เองหนังสือรวมบทกวีที่ชื่อ “ซือจิง” ซึ่งถือเป็นหนังสือบทกวีฉบับแรกในประวัติศาสตร์จีนได้กำเนิดบนบรรณพิภพจีน วรรณคดีที่ประสบความสำเร็จสูงสุดสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง และถือเป็นนวนิยายที่ยอดนิยมที่สุด ได้แก่ “ซันกั๋วเอี้ยนอี่” (สามก๊ก) ของหลัวกั๋วจง “สุยหู่จี้วัน” (ซ้องกั๋ง) ของซือไฉอัน “ซีอิ้วจี้” (ไซอิ๋ว) ของอู๋เจิงเอิน และ “หงโหลวเมิ่ง” (ความฝันในหอแดง) ของเฉาเสี่ยวจิน นวนิยาย 4 เรื่องนี้ได้รับการเชิดชูเป็น “สี่นวนิยายโบราณที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีน” สมัยราชวงศ์ชิงถือเป็นยุคสุดท้ายของวรรณกรรมโบราณของจีน นับตั้งแต่ปลายสมัยราชวงศ์ชิงได้เกิดการปฏิวัติวรรณกรรมจีนครั้งใหญ่ ได้เปลี่ยนจากการใช้ภาษาโบราณมาให้ภาษาพูดหรือภาษาสามัญ นำพาวรรณกรรมจีนเข้าสู่ยุควรรณกรรมใหม่ (ส.สุวรรณ, 2556)

ในวงการวรรณกรรมจีนร่วมสมัย “เหลาเส่อ” เป็นนักเขียนวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก ผลงานของเขาที่พิมพ์เผยแพร่โดยใช้นามปากกาชื่อ เหลาเส่อ เป็นที่รู้จักและชื่นชอบกันอย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ ผลงานของเหลาเส่อมีทั้งนวนิยายขนาดยาวและสั้น รวมทั้งบทละครพูด เรื่อง “ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องก์” เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในเวทีการแสดงละครพูดของจีน อีกทั้งยังเปรียบเสมือน “บันทึกประวัติศาสตร์” ของประเทศจีนที่มีเนื้อหาครอบคลุมความเปลี่ยนแปลง จากสังคมจารีตเข้าสู่สังคมปัจจุบัน ไว้ได้อย่างครบถ้วน

“ร้านน้ำชา” หรือ “ฉาก่วน” เป็นวรรณกรรม ประเภทบทละครที่สะท้อนสังคมของ เหลาเส่อ นักเขียน ผู้มีชื่อเสียงอย่างยิ่งในวงการวรรณกรรมจีนร่วมสมัย แบ่งออกเป็น 3 องก์ สารของบทละครพูดเรื่องนี้สะท้อนผ่านตัวละครต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวละครหลัก “หวังลี่ฟา” เจ้าแห่งร้านน้ำชา และบรรยากาศในร้านน้ำชาเก่าแก่นาม “ยูไท่” ในเมืองปักกิ่ง ตั้งแต่ช่วงปลายราชวงศ์ชิงจนถึงทศวรรษ 1940 ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นช่วงที่สังคมจีนวุ่นวายมาก ไม่มีความสุขสงบ ประเทศจีนอ่อนแอ เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ประชาชนยากลำบาก มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง เจ้าหน้าที่บ้านเมืองกดขี่ข่มเหงประชาชน ร้านน้ำชายูไท่เป็นสถานที่ซึ่ง “ได้เห็น” เรื่องราวต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงผ่านกาลเวลาในช่วง 5 ทศวรรษ (ค.ศ. 1898-ช่วงแรก ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2) ที่ล่วงเลยไปพร้อมกับความสิ้นหวัง (ผู้จัดพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2558: 10)

การสร้างตัวละครและฉากในวรรณกรรมเรื่องนี้มีความโดดเด่นและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นการสะท้อนออกมาให้ผู้อ่านให้รับรู้และเข้าใจในสภาพสังคมจีนที่วุ่นวาย ไม่มีความสุขสงบ เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง ประชาชนยากจน ลำบากแค้นแค้น โดยผ่านตัวละครและฉากเป็นตัวเล่าเรื่อง และแสดงถึงผลกระทบที่ได้รับจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้อ่านเข้าถึงและเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้นได้อย่างชัดเจน

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าตัวละครและฉากในเรื่อง มีส่วนสำคัญในการแสดงให้เห็นภาพของสังคมจีนที่เปลี่ยนแปลงไป ในช่วงเวลา 5 ทศวรรษ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาตัวละครและฉากในวรรณกรรมแปลจีนเรื่อง “ร้านน้ำชา : บทละครพูด 3 องก์”

สังคมจีน : การปฏิรูปร้อยวันสู่ชัยชนะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ในปี ค.ศ. 1895 (รัชสมัยพระเจ้ากวางซู่ ปีที่ 21) เมื่อข่าวเกี่ยวกับสนธิสัญญาชิโมโนเซกิแพร่ไปถึงปักกิ่ง คังโหว่เหว่ยซึ่งกำลังเข้าสอบบัณฑิตอยู่ในเมืองหลวงก็ทำการรวบรวมบรรดาผู้เข้าสอบจากมณฑลต่าง ๆ ราว 1,300 คน ถวายฎีกาต่อพระเจ้ากวางซู่ คัดค้านการประนีประนอมกับญี่ปุ่น และเรียกร้องให้พระองค์ทรงปฏิรูปการปกครอง เหตุการณ์ครั้งนี้ในประวัติศาสตร์เรียกว่า “ราชรถถวายฎีกา” (กงเซอซ่งซู่)

ต่อมา คังโหว่หวายและเหลียงฉีเซา ได้ร่วมกันจัดตั้งองค์การศึกษาตามท้องที่ต่าง ๆ เปิดโรงเรียนและสำนักพิมพ์ ทำการโฆษณาเผยแพร่ข่าวการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองส่งอิทธิพลไปทั่วประเทศ ในปี ค.ศ. 1897 (รัชสมัยพระเจ้ากวางซู่ปีที่ 23) เฮอร์มนิใช้กำลังยึดครองอำเภอเจียวโจว คังโหว่หวายจึงถือโอกาส ถวายฎีกาอีกครั้ง และในปีต่อมาพระเจ้ากวางซู่ก็ทรงยอมรับในหลักการ ได้เปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง สนับสนุนและรับฟังนักวิชาการกลุ่มปฏิรูป ออกกฎหมายและมาตรการปฏิรูปหลายฉบับ เพื่อสนับสนุนการปกครองแบบใหม่ การปฏิรูปเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1898 แต่ต้องยุติในวันที่ 21 กันยายนปีเดียวกัน เพราะพระนางซุสึไทเฮาทรงทำรัฐประหารและกักขังพระเจ้ากวางซู่ การปฏิรูปดำเนินการได้เพียง 103 วันก็ต้อง สิ้นสุดลง จึงเรียกการปฏิรูปนี้ว่า “การปฏิรูปร้อยวัน” หรือ “การปฏิรูปอู่ซู่” เพราะเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1898 ซึ่งเป็นปี อู่ซู่ตามปฏิทินของจีน ส่วนคังโหว่หวายและเหลียงฉีเซาได้ลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ (ฮ่องกง ญี่ปุ่น และเดินทางไป หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

หลังการปฏิรูปชาติล้มเหลว ราษฎรเริ่มตระหนักใจว่าหากไม่ล้มล้างรัฐบาลซึ่งที่ไร้ความสามารถ ที่อยู่ ภายใต้อำนาจของพระนางซุสึไทเฮาลง จะเป็นอุปสรรคในการปฏิรูปไปสู่ความเข้มแข็งของชาติได้ คนจำนวนมากจึงเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของดร.ซุนยัตเซน ในเวลาต่อมา

การรุกรานของต่างชาติทั้งด้านกองทหารและศาสนาคริสต์สร้างความไม่พอใจแก่ราษฎรอันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันที่ราชสำนักเกรงกลัวต่างชาติ โดยไม่คุ้มครองชาวบ้านที่ถูกรังแกเหยียดหยาม จึงสั่งสม ความแค้นกลายเป็นพลังต่อต้านต่างชาติ ประกอบกับภัยพิบัติของแม่น้ำฮวงโหได้แห้งแล้งติดต่อกันหลายปี ทำให้ประชาชนเกิดความยากแค้น ลำบากมากยิ่งขึ้น จึงมีกลุ่มความเชื่อลัทธิต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มอี้เหอถวนใน มณฑลซานตงกับเหอเป่ย์ ซึ่งนอกจากสอนมวยแล้ว ยังฝังความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์ที่ทำให้อยู่ยงคงกระพัน ให้แก่ชาวบ้านอีกด้วย พร้อมทั้งชูคำขวัญที่ว่า “ปกครองราชสำนักชิง กำจัดต่างชาติ” ปรากฏว่าสามารถรวบรวม ประชาชนได้มากมาย แม้แต่ขุนนางในราชสำนักจำนวนหนึ่งก็ศรัทธาเข้าร่วมกลุ่ม

นอกจากนี้ ราชสำนักชิงโดยพระนางซุสึไทเฮาต้องการใช้กลุ่มนี้ต่อต้านต่างชาติ กลุ่มนี้จึงกลายเป็น เครื่องมือทำลายต่างชาติโดยมีพระนางซุสึไทเฮาคอยบงการอยู่เบื้องหลัง อันสร้างความไม่พึงพอใจต่อ ชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก

ค.ศ. 1900 (รัชสมัยพระเจ้ากวางซู่ปีที่ 26) พระนางซุสึไทเฮาประกาศสงครามกับต่างชาติ สั่งให้กลุ่มอี้เหอถวนโจมตีเขตสถานทูตในปักกิ่ง ทำให้ชาติต่าง ๆ ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี ฝรั่งเศส รัสเซีย ญี่ปุ่น อิตาลี และออสเตรเลีย ซึ่งได้รับความเสียหาย รวมตัวกันเป็นกองทัพพันธมิตรแปดชาติตอบโต้จีน ในที่สุด

ทหารซิงก็แตกพ่าย ทหารพันธมิตรบุกเข้ากรุงปักกิ่งและยึดพระราชวังต้องห้ามไว้ได้ พระนางซุสิจึงพาพระเจ้า กวางซู่ลี้ภัยหนีไปเมืองซีอาน ส่วนกองทัพพันธมิตรแปรชาติหลังจากเข้ายึดปักกิ่งได้แล้ว ก็เที่ยวปล้นสะดมวัง ต้องห้ามและบ้านเรือนของชาวบ้าน อันสร้างความเสียหายอย่างมหาศาลทั้งสถานที่และสมบัติมีค่าของจีน นับเป็นประวัติศาสตร์ (วีระชัย โขคมูกดา, 2537: 227-233)

ปีต่อมาราชสำนักซิงแต่งตั้งเจ้าชายซิง (อู่คัง) และหลี่หงจิงเป็นทูตเจรจาสันติภาพไปทำสนธิสัญญาซิน โฉ่ว การทำสนธิสัญญาในครั้งนี้ ทำให้จุดยุทธศาสตร์สำคัญทางภาคเหนือของจีน ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของ ต่างชาติ นับเป็นการสูญเสียอธิปไตยอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้การกำหนดเขตพื้นที่สถานทูตก็เป็นการทำลาย อธิปไตยเหนือแผ่นดินตนเอง เงินชดเชยที่กำหนดโดยต่างชาติ คำนวณเงินต้นและดอกเบี้ยรวม 980 ล้านเหรียญ เกลี้ยจ่ายคืนปีละ 23 ล้านเหรียญ ทำให้รัฐบาลซิงจำเป็นต้องกู้เงินต่างประเทศและกำหนดภาษีรูปแบบใหม่เพื่อ นำไปชำระหนี้ ภาระอันหนักหน่วงจึงตกมาที่ประชาชนจีน ต้องใช้ชีวิตอย่างอดคัด ขัดสน ภาพลักษณ์ของการ ขาดความรู้ความสามารถของราชสำนักซิงจึงเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจน สร้างความเชื่อให้แก่ประชาชนจีนมาก ขึ้นเรื่อยๆ ว่า ต้องโค่นล้มราชบัลลังก์ซิงเท่านั้น ประเทศชาติจึงจะรอดพ้นจากภัยพิบัติอันเลวร้ายนี้ได้ ดังนั้น ขบวนการปฏิวัติจึงมีการรวมตัวและมีการเคลื่อนไหวมากขึ้นตามลำดับ (Zhoujiarong, 2547: 285)

แนวคิดนี้ถูกนำไปทั่วแผ่นดิน ขบวนการปฏิวัติจึงรวมตัวและเคลื่อนไหวเข้มข้นมากขึ้น อันส่งผลต่ออำนาจของพระนางซุสิจึงและราชสำนักซิงซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของพระนางหนักขึ้นทุกขณะ

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 ประชาชนเริ่มรวมกลุ่มประท้วงมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งพระนางซุสิจึงไทเฮาและพระเจ้า กวางซู่สวรรคตใน ค.ศ. 1908 ทิ้งให้สมาชิกราชวงศ์ที่ไร้บารมีและมีสถานภาพทางการเมืองที่ไม่แน่นอนอยู่ใน พระราชวังต้องห้าม ผู้ถือ โอรสขององค์ชายซุนที่ 2 ได้รับการอภิเษกให้เป็นจักรพรรดิองค์ต่อไป ตั้งแต่ พระชนมายุเพียง 2 ชันษา โดยให้พระราชบิดาเป็นผู้สำเร็จราชการแทน

ต่อมา นายพลหยวนซื่อไช่ ถูกปลดออกจากตำแหน่งทางการทหาร กลางปี ค.ศ. 1911 องค์ชายซุนที่ 2 ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีหลวงโดยสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นพระญาติสกุลอ้ายซินเจวี่หัว ทำหน้าที่บริหารประเทศ จีนในเรื่องทั่วไป การตั้งคณะรัฐมนตรีหลวงในครั้งนี้ สร้างความไม่พอใจเป็นอย่างมากให้กับข้าราชการชั้นสูง ทั้งหลาย ซึ่งรวมจางจื่อตงด้วย

ในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 ได้เกิดจลาจลอยู่ข้างขึ้น ต่อมานายพลซุนยัดเซิน ได้ประกาศก่อตั้งรัฐบาล ของตนขึ้นใหม่ ในนามสาธารณรัฐจีน ที่เมืองนานกิง หัวเมืองหลายเมืองเริ่มตีตนออกห่างจากรัฐบาลราชวงศ์ซิง เมื่อเกิดสถานการณ์ไม่น่าไว้วางใจเช่นนี้ขึ้น รัฐบาลราชวงศ์ซิงจึงเรียกตัวนายพลหยวนซื่อไช่กลับเข้ามาควบคุม

กองทัพเป่ยหยาง เพื่อปราบปรามผู้แข็งข้อ หลักจากที่ได้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลของตนแล้ว นายพลหยวนก็ได้เรียกร้องให้องค์ชายซุนออกจากตำแหน่งผู้สำเร็จราชการ โดยการเรียกร้องครั้งนี้ได้รับคำแนะนำจาก สมเด็จพระพันปีหลวงหลงหยู

หลักจากองค์ชายซุนออกจากตำแหน่งแล้ว นายพลหยวนซื้อไข่และนายพลจากกองทัพเป่ยหยางก็ครอบงำราชวงศ์ซิงได้สำเร็จ ประเทศจีนในครั้งนั้นถูกแยกเป็นรัฐบาล 2 ฝ่าย รัฐบาลหยวนซื้อไข่ปฏิเสธการทำสงครามกับรัฐบาลสาธารณรัฐของซุนยัตเซ็น โดยให้เหตุผลว่าเสียค่าใช้จ่ายสูงและไม่มีเหตุผล คำเรียกร้องของราชวงศ์ซิงคือ ต้องการให้ประเทศจีนปกครองระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ซุนยัตเซ็นอยากให้ปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐ (วีระชัย โชคมุกดา, 2537: 237-241)

จากความพ่ายแพ้หลายครั้งไม่ได้หยุดความตั้งใจของซุนยัตเซ็นได้ ในปี ค.ศ. 1911 ซุนยัตเซ็นทำ “การปฏิวัติซินไฮ่” ได้สำเร็จ ราชวงศ์ซิงล่มสลาย ซุนยัตเซ็นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานาธิบดีชั่วคราว ซึ่งต่อมาต้องพบกับปัญหาารุมเร้า เช่น ภาวะการคลังของเงินที่ขาดดุลเรื้อรังมาตั้งแต่สมัยปกครองโดยราชวงศ์ซิง โดยเฉพาะการต้องเสียค่าปฏิกรรมสงครามให้กับต่างชาติตามสนธิสัญญาที่เรียกว่า Boxer Protocol อีกทั้งโครงสร้างในการปกครองก็ยังไม่ลงตัว และที่เป็นจุดอ่อนสำคัญมากสำหรับรัฐบาลยุคซุนยัตเซ็นก็คือ การขาดกำลังทหาร ซึ่งหมายถึงด้านหน้าของความมั่นคงของรัฐบาล

จนกระทั่งหลังสิ้นสุดยุคของพระนางซูลีไทเฮา หยวนซื้อไข่ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็น “บิดาแห่งลัทธิซุนตีก” ก็ขึ้นมากุมกองทหารทั้งหมดของภาคเหนือ และในเวลาต่อมาได้กดดันให้ซุนยัตเซ็นยกตำแหน่งประธานาธิบดีให้ โดยหลังจากซุนยัตเซ็นลงจากตำแหน่งประธานาธิบดีชั่วคราวแล้ว ก็หันไปทุ่มเทให้กับการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจเงินแทน

ในยุคหยวนซื้อไข่ อำนาจการปกครองไปตกอยู่ในมือเพียงคนเดียว แทนที่จะเป็นประชาชนจีนทั้งหมด หยวนซื้อไข่ไม่ยอมละทิ้งระบอบกษัตริย์ โดยพยายามตั้งตัวเป็นฮ่องเต้ แต่ก็ไปไม่ได้รอด จนในปี ค.ศ. 1916 หยวนซื้อไข่เสียชีวิตลงด้วยโรคหัวใจเป็นพิษ จีนจึงย่างเข้าสู่ช่วงเวลาแห่งความวุ่นวายที่เรียกว่า “ยุคซุนตีกภาคเหนือ” อย่างเต็มตัว หลังความล้มเหลวดังกล่าวทำให้ซุนยัตเซ็น ผู้ซึ่งต่อสู้เพื่อการปฏิวัติมาตลอด 20 ปี หดกำลังใจ จนครั้งหนึ่งถึงกับรำพึงกับคนสนิทว่า “บางทียุคสาธารณรัฐอาจจะแย่กว่ายุคที่จีนปกครองด้วยระบอบกษัตริย์เสียด้วยซ้ำ”

อย่างไรก็ตาม ซุนยัตเซ็นยังพยายามโค่นเหล่าซุนตีกภาคเหนือต่อไป โดยในปี ค.ศ. 1919 ซุนยัตเซ็นได้ร่วมก่อตั้ง “พรรคก๊กมินตั๋ง” ซึ่งต่อมามีความร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน (ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1921) แต่

สุดท้าย ชุนยัดเซ็นก็เสียชีวิตลงด้วยโรคมะเร็งตับ โดยไม่ได้เห็นผลจากความพยายามมาชั่วชีวิตของเขา เขาเสียชีวิตเมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1925 ระหว่างการเยือนกรุงปักกิ่ง (นริศรา พลายมาศ, 2555: 158-159)

ร้านน้ำชาอยู่ไต่ : ความสัมพันธ์ระหว่างฉากกับสภาพสังคมจีน

คำว่า “ฉาก” ไม่ได้มีความหมายแค่เพียงสถานที่ที่ตัวละครแสดงบทบาทหรือนาฏกรรมเท่านั้น แต่ยังมี ความหมายรวมถึง สถานที่ เวลา และสภาพแวดล้อมทุกอย่างที่ปรากฏในเรื่องด้วย เพื่อบอกให้ผู้อ่านได้ทราบว่าตัวละครกำลังแสดงบทบาทในชีวิตของเขาในสิ่งแวดล้อมอย่างไร

ฉากมีความเกี่ยวข้องกับบรรยากาศของเรื่องมากจนอาจกล่าวได้ว่าทั้งสองสิ่งนี้จะต้องปรากฏควบคู่กัน ไปเสมอ หรือในทางกลับกัน การที่ผู้เขียนพยายามสร้างบรรยากาศของเรื่องให้เหมาะสมกับอารมณ์ของตัวละคร และสถานการณ์ในเรื่อง ก็มีมีส่วนช่วยให้ฉากมีลักษณะเด่นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะผู้อ่าน สามารถคาดคะเนฉากหรือทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้ โดยการสังเกตจากบรรยากาศที่ผู้เขียน บรรยาย

นอกจากนี้ฉากยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตัวละครอีกด้วย เพราะตัวละครย่อมมีนิสัยใจคอแปร เปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมของสังคม ซึ่งก็หมายถึงฉากนั่นเอง และนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ฉากยังมีประโยชน์ ต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ของเรื่องอีกด้วย เช่น ช่วยสื่อสารตัวละครหรือแก่นของเรื่อง เป็นต้น (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2543: 110-111)

ในวรรณกรรมแปลจีนเรื่อง “ร้านน้ำชา : บทละครพูด 3 องก์” หรือ “ฉาก่วน” มี “ร้านน้ำชาอยู่ไต่” เป็น ฉากหลัก และเป็นสถานที่ซึ่งได้เห็นเรื่องราวต่าง ๆ มากมายที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงผ่านกาลเวลาในช่วง 5 ทศวรรษ (ค.ศ. 1898-ช่วงแรก ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง) โดยมี “หวังลี่ฟา” เป็นตัวละครเอก ซึ่งเป็นเจ้าของ ร้านน้ำชาอยู่ไต่ ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราว แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของร้านน้ำชาอยู่ไต่(ฉาก)กับสภาพสังคมจีน โดยแยกเป็นองก์ ๆ ดังนี้

องก์ที่ 1 จะเป็นช่วง ค.ศ. 1898 (ปีอู๋ซู่) ต้นฤดูชิวเทียน (ฤดูใบไม้ร่วง) หลังจากการปฏิรูปของคังโหว่ เหวยและเหลียงฉีเซาลี้มเหศว ในช่วงนี้ร้านน้ำชาอยู่ไต่ยังคงเป็นร้านน้ำชาที่ใหญ่มี ผู้เข้ามาใช้บริการอย่างไม่ขาด สาย ดังในข้อความที่ว่า

“...พอเข้าประตูมา มีเคาน์เตอร์และเตา เพื่อประหยัดพื้นที่บนเวทีอาจไม่ต้องมีเตา ทำแต่เสียงหม้อ ตะหลิวกระทบกันเป็นฉากหลัง ห้องใหญ่มาก เพดานสูง มีทั้งโต๊ะยาวสี่เหลี่ยมผืนผ้าและโต๊ะสี่เหลี่ยม จตุรัส มีม้านั่งยาวและม้านั่งเดี่ยวสำหรับนั่งคัมม้าน้ำชา มองออกนอกหน้าต่างเป็นลาน หลังบ้านสร้างเพิง พักร้อนสูงๆ ใต้เพิงก็มีที่นั่งคัมม้าน้ำชา ทั้งข้างในห้องและเพิงพักร้อนข้างนอก มีตะขอแขวนกรงนก มีแผ่นกระดาษติดไว้บอกว่า ห้ามพูดเรื่องการเมือง”

(ร้านน้ำชา, 2558: 19)

ร้านน้ำชาอยู่ไทม์มีขายทั้งน้ำชา ขนม และอาหารต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีบะหมี่หมูสับเป็นอาหารจานเด็ดของร้านน้ำชาใหญ่อยู่ไทม์ ผู้คนทั้งหลายนิยมที่จะมานั่งร้านน้ำชา คัมม้าน้ำชา พบปะพูดคุย ปรีกษาหารือ สังสรรค์กัน อีกทั้งยังเป็นสถานที่รวบรวมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอีกด้วย ดังในข้อความที่ว่า

“...เมื่อหลายสิบปีมาแล้วแต่ละอำเภอจะมีร้านน้ำชาแบบนี้อาจน้อยแห่งหนึ่ง ที่นี้ขายน้ำชา มีขนม และอาหารที่กินง่าย ๆ ทุกวันหลังจากพานกในกรง เช่น นกฮัมเมอ นกขมิ้น ไปเดินเล่นจนพอใจแล้ว พวกที่ชอบเลี้ยงนกจะมานั่งที่ร้านน้ำชาฮึดฮัดฮึดฮัด คัมม้าน้ำชา ฟังนกร้องเพลงแข่งกัน ยังมีอีกพวกที่มานั่งคุยกัน หรือตกลงกันเรื่องนั้นเรื่องนี้ พวกพ่อสื่อหรือนายหน้าหาคู่ก็มาที่นี้ สมัยนั้นมีการต่อสู้ระหว่างแก๊งอันธพาลอยู่เสมอ แต่มักมีเพื่อนาใกล้เกลี่ยแก๊งที่ทะเลาะกัน มีประมาณ 30-50 คน คนที่ใกล้เกลี่ยจะพูดกับฝ่ายโน้นที่ ฝ่ายนี้ที่ ในที่สุดทั้งหมดก็เข้ามาในร้านน้ำชา คัมม้าน้ำชา กินบะหมี่หมูสับ (เป็นอาหารจานเด็ดของร้านน้ำชาใหญ่ ราคาไม่แพง ทำได้เร็ว) เลยเลิกทะเลาะกัน”

(ร้านน้ำชา, 2558: 18)

จะเห็นได้ว่าในองค์ที่ 1 นี้ ร้านน้ำชาอยู่ไทม์ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมในเชิงบวก เพราะร้านน้ำชาแห่งนี้ถือเป็นสถานที่สำคัญยิ่งแห่งหนึ่ง ที่ใช้เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์พูดคุย ปรีกษาหารือ คบค้าสมาคม คนที่มีฐานะหรือไม่มีฐานะก็สามารถเข้ามาใช้บริการร้านน้ำชาแห่งนี้ได้อย่างสะดวกสบาย ผู้คนทั้งหลายมักจะมานั่งพักผ่อนคัมม้าน้ำชา ฟังเสียงนกร้องแข่งกันเป็นจำนวนมาก

องค์ที่ 2 ห่างกันสิบกว่าปีหลังจากองค์ที่ 1 ตอนนี้อยานชื่อชายตายไปแล้ว พวกจักรวรรดินิยมยูแซ่ถือหางให้ขุนศึกต่าง ๆ ใช้กำลังทหารยึดครองแบ่งแยกประเทศแตกเป็นเสี่ยง ๆ กลายเป็นก๊กต่าง ๆ มีสงครามกลางเมืองอยู่เนื่อง ๆ ในองค์นี้ร้านน้ำชาอยู่ไทม์ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก เพื่อความอยู่รอดของร้าน จึงต้องจำยอมเปลี่ยนร้านจากเคยเป็นร้านน้ำชาใหญ่ ที่ขายทั้งน้ำชา ขนม และอาหาร ต้องเปลี่ยนมาเป็นร้านน้ำชาเล็กที่ขายแค่น้ำชา เม็ดแดงโม และขนมต่าง ๆ โดยด้านหน้าร้านยังคงเป็นร้านน้ำชา

แต่ด้านหลังต้องกลับกลายเป็นหอพักสำหรับนักศึกษา เก้าอี้ก็เป็นเก้าอี้หวาย รูปแปลเขียนขึ้นมาขนาดใหญ่ที่เคยแขวนอยู่ข้างฝา กับหิ้งบูชาเทพเจ้าแห่งโลกทรัพย์ก็หายไป เปลี่ยนเป็นโปสเตอร์โฆษณาของบริษัทนุหรีฝรั่ง เป็นรูปสาว ๆ แต่งกายทันสมัยสวยงาม แต่ป้ายกระดาษ “ห้ามพูดการเมือง” ก็ยังคงอยู่อย่างเดิม แถมตัวอักษรที่เขียนยังใหญ่กว่าเดิมอีกด้วย ตามข้อความที่ว่า

“...ร้านน้ำชาใหญ่ ๆ ในกรุงปักกิ่งทยอยเลิกกิจการ ไปที่ละร้านสองร้าน ร้านน้ำชาผู้ใหญ่เป็นเพียงร้านเดียวที่ยังดำเนินกิจการต่อไปได้ แต่เพื่อความอยู่รอดก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการบริหาร ตอนนี้นำหน้าแค่ขายชา เม็ดแดงโม และขนมต่าง ๆ แต่บิหมี่หมูสับกลายเป็นประวัติศาสตร์ไปเสียแล้ว คราวย้ายไปอยู่ด้านหลัง ทำอาหารปิ่นโตให้พวกที่อยู่หอพักหลังร้าน โดยเฉพาะ ที่นั่งดื่มน้ำชา ก็เปลี่ยนไป มีโต๊ะเล็ก ๆ เก้าอี้เปลี่ยนเป็นเก้าอี้หวาย บนโต๊ะปูผ้าสีเขียวอ่อนๆ รูปแปลเขียนขึ้นมาขนาดใหญ่ที่เคยแขวนอยู่ข้างฝา กับหิ้งบูชาเทพเจ้าแห่งโลกทรัพย์ก็หายไปแล้ว เปลี่ยนเป็นโปสเตอร์ภาพโฆษณาของบริษัทนุหรีฝรั่ง เป็นรูปสาว ๆ แต่งกายทันสมัยสวยงาม ป้ายกระดาษ ห้ามพูดการเมือง ยังคงอยู่อย่างเดิม แถมตัวอักษรที่เขียนยังใหญ่กว่าเดิม หัวลิ้นฟ้าช่างดูเหมือน ประชาชนผู้ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา (ในอดีตมักใช้พูดขย่งขงจื้อ) ก็เลยรักษาร้านน้ำชาให้อยู่ได้ ได้ล้มหายไปตามกาลเวลา”

องค์ที่ 3 อีก 30 ปีต่อมา หลังจากได้รับชัยชนะในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น (ค.ศ. 1937-1945) คนทั่วไปยังไม่ทันได้ฉลองชัยชนะของจีนในสงครามญี่ปุ่นก็เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นมาอีก รัฐบาลก๊กมินตั๋งเปิดศึกปราบปรามกองทัพของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เจ้าหน้าที่จารชนของรัฐบาลก๊กมินตั๋งเที่ยวใช้อำนาจบาตรใหญ่ ระรานผู้คน และยังมีกรแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาด้วย สถานการณ์ทางการเมืองจึงยิ่งเลวร้าย การคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้น แม้แต่ร้านน้ำชาเล็ก ๆ อย่างร้านน้ำชาผู้ใหญ่ก็พลอยได้รับผลกระทบไปด้วย ร้านน้ำชาในองค์กรนี้มีความทรุดโทรม เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก หอพักหลังร้านก็ถูกปิดลง ดังในข้อความที่ว่า

“...เวลานี้ร้านน้ำชาผู้ใหญ่ไม่สวยงามเหมือนในองค์กรที่ 2 เก้าอี้หวายหายไปแล้ว กลายเป็นม้านั่งเดี่ยวและม้านั่งยาว ทุก ๆ อย่างตั้งแต่ตัวบ้านจนถึงเครื่องเรือนดูทรุดโทรมไปหมด สิ่งที่เคยตาอยู่ข้างก็มีอยู่อย่างเดียวคือ ป้ายที่เขียนว่า ห้ามพูดการเมือง ซึ่งมีจำนวนป้ายเพิ่มมากขึ้น ตัวอักษรก็โตกว่าเดิมด้วย มีป้ายใหม่อยู่ใกล้ ๆ ป้ายเหล่านี้เขียนว่า จ่ายค่าน้ำชาล่วงหน้า...”

(ร้านน้ำชา, 2558: 74)

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครกับสภาพสังคมจีน

ตัวละคร คือ บุคคลสมมติที่เป็นผู้ก่อเหตุการณ์หรือเป็นบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง ตัวละครจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยายที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นและนำเสนอด้วยเทคนิคต่าง ๆ ให้ผู้อ่านรู้สึกเสมือนว่าเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่ในนิยายนั้น บางครั้งตัวละครอาจจะไม่ใช่มนุษย์ อาจเป็นสัตว์ ต้นไม้ หรือวัตถุที่มีจิตวิญญาณในนิยายแนวลึกลับมหัศจรรย์ แต่ก็เป็นที่รับรู้ในฐานะเดียวกับตัวละครที่เป็นบุคคล นอกจากนี้ ตัวละครยังมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับโครงเรื่อง เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดและรับผลจากเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยที่ตนเองก็เปลี่ยนแปลงไปตามการดำเนินเรื่อง (ยุรฉัตร บุญสนิท, 2538: 78)

ในวรรณกรรมแปลจีนเรื่องร้านน้ำชา นี้ ไม่เพียงแต่แสดงถึงผลกระทบที่ฉาก (ร้านน้ำชาอยู่โท) ได้รับจากสภาพสังคมจีนที่มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังแสดงถึงผลกระทบที่ตัวละครได้รับจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแยกเป็นองค์ ๆ ดังนี้

องค์ที่ 1 เกิดขึ้นหลังจากการปฏิรูปของคังโหว่เหวและเหลียงฉีเซาหลิว ในองค์นี้สังคมจีนเริ่มที่จะไม่สงบสุข ผู้คนทั้งหลายมีทั้งได้รับผลกระทบและไม่ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมจีน ชาวเมืองปักกิ่งที่มานั่งในร้านน้ำชา ยังไม่รับรู้ความวุ่นวาย จึงนิยมใช้บริการร้านน้ำชา เพื่อผ่อนคลายอารมณ์ พุดคุย ปรึกษาหารือ ทำการค้าขาย หรือแม้แต่ตกลงทำธุรกิจ ดังในข้อความที่ว่า

“...ทุกวันหลังจากพานกในกรง เช่น นกฮัวเหมย นกขมิ้น ไปเดินเล่นจนพอใจแล้ว พวกที่ชอบเลี้ยงนก จะมานั่งที่ร้านน้ำชาขีดแข่งยี่ดา คัดน้ำชา ฟังนกร้องเพลงแข่งกัน ยังมีพวกที่มาคุยกันหรือตกลงกัน เรื่องนั้นเรื่องนี้ พวกพ่อสื่อหรือนายหน้าหาคู่ก็มาที่นี่

สมัยนั้นมีการต่อสู้ระหว่างแก๊งอันธพาลอยู่เสมอ แต่มักมีเพื่อนมาไกลเกลี่ยแก๊งที่ทะเลาะกัน มีประมาณ 30-50 คน คนที่ไกลเกลี่ยจะพูดกับฝ่ายโน้นที่ ฝ่ายนี้ที่ ในที่สุดก็เข้ามาในร้านน้ำชา คัดชา กินบะหมี่หมูสับ (เป็นอาหารจานเด็ดของร้านน้ำชา ราคาไม่แพง ทำได้เร็ว) เลยเลิกทะเลาะกัน...”

(ร้านน้ำชา, 2558: 18)

แต่ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมจีน ต้องพบเจอกับความอดอยาก ขากลำบากแร้นแค้น บางคนถึงกับยอมขายลูกในไส้ของตัวเอง เพื่อความอยู่รอด ซึ่งนำไปสู่บทสรุปที่ว่า “จักรวรรดิชิงที่ยิ่งใหญ่ท่าทางจะล่มสลายเสียแล้ว” ดังในข้อความ

“คังลิว : ลูกซุ่นจื่อ พ่อมันไม่ใช่คน เป็นสัตว์เดียรัจฉาน แต่จะให้พ่อทำอะไรล่ะ ถ้าหาที่ที่ลูกจะมีคน มาเลี้ยงดูไม่ได้ ลูกก็จะอดตาย ถ้าพ่อหาเงินมาสัก 2-3 ตำลึงไม่ได้ ไอ้เจ้าของที่ดินมันก็จะเอาพ่อตาย ซุ่นจื่อเอ๊ย ทำใจยอมรับชะตากรรมเถอะ เห็นใจพ่อหน่อยเถอะ

คังซุ่นจื่อ : หนุ... หนุ... (พูดไม่ออก)

หลิวหมาจื่อ : (วิ่งเข้ามา) พวกมึงกลับมาแล้วซี ยอมแล้วไซ้ไหม ดี มากราบได้เท้าผางชะ

คังซุ่นจื่อ : หนุ... (ท่าทางจะเป็นลม)

คังลิว : (เข้าไปประคองลูกสาวไว้) ซุ่นจื่อ ซุ่นจื่อ

หลิวหมาจื่อ : เป็นอะไรอีกล่ะ

คังลิว : มันคงทั้งหัวและทุกขัใจจนเป็นลม ซุ่นจื่อ ซุ่นจื่อ

ซันทีผาง : ข้าจะเอาอะไรที่เป็น ๆ ไม่เอาศพนะเพี้ย (ทั้งเวทียีบกันไปหมด)”

(ร้านน้ำชา, 2558: 38)

องค์ที่ 2 เกิดขึ้นในยุคขุนศึก (ค.ศ. 1917-1928) นายทหารที่มีอำนาจ มีกองกำลัง (พวกขุนศึก) ต่างรบพุ่ง แย่งชิงอำนาจกันและขยายพื้นที่ยึดครอง ประเทศจักรวรรดินิยมได้เข้าแทรกแซงยูแห่เพื่อผลประโยชน์ของตน ประเทศแตกเป็นเสี่ยง ๆ กลายเป็นก๊กต่าง ๆ มีสงครามกลางเมืองอยู่เนื่อง ๆ ในองค์กรนี้ผู้คนต่างได้รับผลกระทบอย่างถ้วนหน้า ทำการค้าขายลำบาก พวกทหารและตำรวจต่างเอาไรต์เอาเปรียบผู้คน ดังในข้อความที่ว่า

“ตำรวจ : ผู้หมวดครับ ผมเพิ่งตรวจใบอนุญาตของที่นี่แล้ว ร้านนี้ยังไม่ได้เปิดทำการเลยครับ

ทหาร : อู๋ เอิเว

ตำรวจ : เอ้า แก่หวัง แสดงความเคารพพวกนายทหารด้วยเงินค่าน้ำร้อนน้ำชาสักหน่อย พวกเขาจะได้ไปหาขาคิมกินที่อื่น

หวังลี่ฟา : ท่านผู้หมวดครับ ขอโทษจริง ๆ ครับเรายังไม่ได้ประเดิมเปิดร้านเลยครับ ถ้าเปิดร้านแล้วเรา จะยินดีต้อนรับแน่ ๆ ครับ (ส่งเงินธรรบัตรให้ตำรวจ)

ตำรวจ : (ส่งเงินต่อให้พวกทหาร) ผู้หมวดโปรดยกโทษให้เขาด้วยครับ เขายังรับใช้ต้อนรับพวกคุณ ไม่ได้จริง ๆ

ทหาร : ไอ้ห่า ไม่มีใครเขาเอาเบงค์แล้วเดี๋ยวนี้ เขาจะเอาแต่เหรียญเงินต่างประเทศ

หวังลี่ฟา : ท่านผู้หมวดครับ จะให้ผมเอาเหรียญเงินต่างประเทศมาจากไหนล่ะครับ

ทหาร : ไอ้ห่า กระจิบมันให้อ่วมเลย

“ตำรวจ : เร็วเข้า เพิ่มเงินให้เขาอีกหน่อย เร็ว

หวังลีฟา : (ล้วงกระเป๋าตัวเอง) ท่านผู้หมวดครับ ผมมีแค่นี้เอง ไม่มีแม้แต่เก็เดียวแล้ว สาบานได้เลย ถ้า
มิให้คุณเผาบ้านผมได้เลย (ส่งเงินธนบัตรให้อีก)

ทหาร : ไอ้เหี้ย (รับเงินแล้วเดินออกไปแถมหยิบผ้าปูโต๊ะใหม่ ๆ ไปด้วย 2 ผืน)”

(ร้านน้ำชา, 2558: 48)

การแต่งกายของผู้คนในองก์นี้ก็เปลี่ยนแปลงไป ดังในข้อความที่ว่า

“...ขณะที่นางซื้อเหยียบกับชงเออร์เหยียบกำลังจะเดินออกไปข้างนอก ชงเอนจ้อกับอูเสียงจ้อก็เข้ามา ทั้ง
สองคนยังคงใส่เสื้อสีเทา แต่ว่าแขนเสื้อลึบตามสมัยนิยม สวมเสื้อกุดแบบจีนสีดำ...”

(ร้านน้ำชา, 2558: 54)

องก์ที่ 3 หลังจากได้รับชัยชนะในสงครามญี่ปุ่น เป็นช่วงที่สายลับก็กมินตั้งกับทหารอเมริกันที่ชั่วใช้
อำนาจบาตรใหญ่ระรานผู้คนปักกิ่ง ในองก์นี้หวังลีฟาถูกข่มขู่ข่มเหงเป็นอย่างมาก ทั้งจากทหารและเจ้าหน้าที่
ร้านน้ำชาก็มีการค้าขายลำบาก ผู้คนต่างยากจนแร้นแค้น หลังลีฟาจำต้องเรียกเก็บเงินค่าน้ำชาล่วงหน้าหวังลีฟา
ซึ่งบัดนี้เป็นชายชราวัยกว่า 70 ปี ที่มีความทะเยอทะยานอย่างเดียวในชีวิตคือ การอยู่รอดพยายาม
ประคับประคองร้านจนถึงที่สุด แต่ในสุดท้ายแล้วลีฟา เจ้าของร้านน้ำชาเก่าแก่แห่งนี้ก็ต้องพบเจอกับความสิ้น
หวังอย่างที่ไม่เปรียบไม่ได้ และได้ปลิดชีวิตตัวเองลงไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของร้านน้ำชาบูไท่ ตาม
ข้อความที่ว่า

“...ปฏิรูป ผมมักไม่ลืมที่จะปฏิรูปอยู่เสมอ จะไม่ยอมให้ตัวเองล้ำหลังกว่าชาวบ้าน ขายน้ำชาไม่ค่อยดี ผม
เปิดหอพัก ไม่มีหอพักแล้วผมก็เอนักเล่นนิทานมาเสริม นักเล่นนิทานเรียกลูกค้าไม่ได้ ดีละ ผมไม่กลัวเสีย
หน้าหรือก คิดจะเอาสาวเสรีไฟมาเรียกลูกค้า คนเราขอมมีชีวิตอยู่ใช้ไหมล่ะ ผมคิดวิธีต่าง ๆ จนหมดแล้ว
เพื่อให้มีชีวิตรอดอยู่ต่อไปได้ ใช่ครับ ถ้าจำเป็นต้องให้เงินคิดสินบนเจ้าหน้าที่ข้างผมก็จะมอบเป็นท่อนให้
แต่ผมไม่เคยทำอะไรที่ขัดต่อฟ้าต่อดินเลย แล้วทำไมไม่ยอมให้ผมมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกล่ะ ผมเคยไปล้วงเงิน
ใคร ไอ้พวกจักรพรรดิ จักรพรรดินี หมาตัวผู้ตัวเมียพวกนั้นมันยังอยู่ได้อย่างฟุ่มเฟือย แต่ผมไม่มีกินแม้แต่
วอวอโถว ไม่มีเหตุผลเลย...”

(ร้านน้ำชา, 2558: 110)

บทสรุป

องค์ที่ 1 เริ่มเรื่องในสมัยราชวงศ์ชิงปี ค.ศ.1898 เป็นปีที่มีการปฏิรูป 100 วันล้มเหลว ตามมาด้วยการปราบปรามลงโทษพวกนักปฏิรูปอย่างรุนแรง ในขณะที่เดียวกัน จักรวรรดิจีนก็อ่อนแอลง ทั้งจากปัญหาภายใน และการเผชิญภัยคุกคามจากกลุ่มประเทศจักรวรรดินิยมที่แผ่ขยายอำนาจเข้ามาในประเทศจีนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสินค้าต่างชาติก็หลั่งไหลเข้ามาตลาดจีนอย่างท่วมท้น สินค้าฝิ่นและยาเสพติดที่บั่นทอนสังคมก็ถูกนำเข้ามาอย่างมากมาย ประชาชนมีชีวิตยากลำบาก หมดเนื้อหมดตัวถึงขนาดขายลูกในไส้ของตัวเอง ชาวเมืองปักกิ่งที่เข้ามาใช้บริการร้านน้ำชายูไท่เป็นประจำ ก็ยังคงแวะเวียนมาใช้บริการร้านน้ำชา มาพูดคุย โഴว้นกที่เลี้ยง คัมซา รับประทานขนมและบะหมี่หมูสับกันอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้รู้สึกถึงความหายนะของชาติบ้านเมืองที่กำลังเข้ามา เว้นเสียแต่คนจำนวนน้อยที่เริ่มคิดพยายามหาทางแก้ไข บ้างก็สนับสนุนการปฏิรูปและอยากให้จักรพรรดิเป็นผู้นำขบวนการ บ้างก็ตั้งความหวังว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมให้ทันสมัย จะเป็นหนทางไปสู่ความรุ่งเรืองของชาติบ้านเมือง และความสุขของประชาชน แต่ความหวังก็ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดเอาไว้ ซึ่งนำไปสู่บทสรุปที่ว่า “จักรวรรดิชิงที่ยิ่งใหญ่ท่าทางจะล่มสลายเสียแล้ว”

องค์ที่ 2 ห่างกันสิบกว่าปี ราชวงศ์ชิงล่มสลาย เกิดการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มผู้นำในภาคเหนือ และภาคใต้ บ้านเมืองเข้าสู่ยุคขุนศึก ร้านน้ำชาใหญ่ ๆ ก็ทยอยเลิกกิจการไปหลายร้าน แต่ร้านน้ำชายูไท่เป็นเพียงร้านเดียวที่ยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้ เพื่อความอยู่รอดจึงต้องพยายามดิ้นรน “หวังลิฟา” เจ้าแกล่ร้าน จำต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการบริหารร้านน้ำชาใหม่ โดยด้านหน้ายังคงเป็นร้านน้ำชา แต่ด้านหลังกลายเป็นหอพักสำหรับนักศึกษา แก้อีก็เป็นแก้อีห่วย รูปแปดเขียนซีเม้าขนาดใหญ่ที่เคยแขวนอยู่ข้างฝากับหิ้งบูชาเทพเจ้าแห่งโกลทรีพท์ก็หายไป เปลี่ยนเป็นโปสเตอร์โฆษณาของบริษัทบุหรี่ปริ่ง เป็นรูปสาว ๆ แต่งกายทันสมัยสวยงาม แต่ป้ายกระดาษ “ห้ามพูดการเมือง” ก็ยังคงอยู่อย่างเดิม แถมตัวอักษรที่เขียนยังใหญ่กว่าเดิมอีกด้วย แต่ “หลี่ซัน” พนักงานร้านน้ำชา ก็ยังคงไวทรงผมเปียแบบชาวแมนจูตามแบบสมัยราชวงศ์ชิงอยู่เหมือนเดิม ในขณะที่การแต่งกายของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการร้านน้ำชามีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเปลี่ยนให้มีรูปแบบที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ภาษาและสินค้าจากต่างชาติเริ่มเข้ามามีบทบาทกับสังคมจีนมากขึ้น กิจกรรมการโ Zhou นกเลี้ยงก็เปลี่ยนไป กลายเป็นการโ Zhou สินค้าจากต่างชาติ

องค์ที่ 3 อีก 30 ปีต่อมา หลังจากสงครามต่อต้านญี่ปุ่น และสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ประชาชนยังไม่ทันได้ฉลองกับชัยชนะของจีนในสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ก็ต่าง ๆ ก็ก่อสงครามกลางเมืองขึ้นมาอีก สถานการณ์ทางการเมืองยิ่งเลวร้าย การคอร์รัปชันเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านถูกกดขี่ข่มเหง แม้แต่ร้านน้ำชายูไท่ ก็พลอยได้รับ

ผลกระทบไปด้วย ลูกหลานเก่าแก่ก็ต้องอยู่กันแบบอดมื้อกินมื้อ ภายในร้านก็ไม่สวยงามเหมือนเช่นเคย จากเก้าอี้หวายกลายเป็นม้านั่งเดี่ยวและม้านั่งยาว ทุก ๆ อย่างภายในร้านไปจนถึงเครื่องเรือนก็ดูทรุดโทรมไปหมด แต่มีสิ่งเดียวที่ไม่เปลี่ยนคือ ป้ายกระดาษ “ห้ามพูดการเมือง” แกรมมีจำนวนเพิ่มขึ้น แล้วตัวอักษรก็ใหญ่กว่าเดิมด้วย และมีป้ายใหม่อยู่ใกล้ ๆ ว่า “จ่ายค่าน้ำชาล่วงหน้า” ส่วนเจ้าของร้านน้ำชา “ยูไท” ชายชราวัยกว่า 70 ปีที่มีความทะเยอทะยานอย่างเดียวในชีวิตคือ การอยู่รอด กลับสิ้นหวังจากสภาพสังคมอันเลวร้าย จึงตัดสินใจปลิดชีวิตตนเอง

จากองค์ที่ 1 มาสู่อีกที่ 2 จะเห็นได้ว่า สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปมีผลทำให้ความคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละครหลัก “หวังลีฟา” ตัวละครประกอบ “ลูกค้าในร้านน้ำชา” และจาก “ร้านน้ำชายูไท” มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดย “หลี่ซัน พนักงานร้านน้ำชา” ก็ต้องเปลี่ยนแปลงการแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัย แต่ก็ยังคงไว้ทรงผมเปียแบบชาวแมนจูตามแบบราชวงศ์ชิงดั้งเดิม “ลูกค้าในร้านน้ำชา” ก็มีการเปลี่ยนการแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ ให้เป็นตามแบบของต่างชาติมากขึ้น และเช่นเดียวกัน แม้แต่ “ร้านน้ำชา” ก็ยังถูกเปลี่ยนแปลงจากร้านน้ำชาที่ใหญ่โต ขายน้ำชา อาหารและขนม กลายเป็นร้านน้ำชาที่เล็กลง ด้านหน้ายังคงเป็นร้านน้ำชา แต่ด้านหลังถูกเปลี่ยนเป็นห้องพักสำหรับนักศึกษา การตกแต่งภายในร้านก็ต้องเปลี่ยนไป เก้าอี้ก็เป็นเก้าอี้หวาย รูปแปดเหลี่ยมขึ้นมาขนาดใหญ่ที่เคยแขวนอยู่ข้างฝากับหิ้งบูชาเทพเจ้าแห่งโลกทรัพย์ก็หายไป เปลี่ยนเป็น โปสเตอร์โฆษณาของบริษัทนูห์ฝรั่งเศส เป็นรูปสาว ๆ แต่งกายทันสมัยสวยงาม แต่ป้ายกระดาษ “ห้ามพูดการเมือง” ก็ยังคงอยู่อย่างเดิม แกรมตัวอักษรที่เขียนยังใหญ่กว่าเดิมอีกด้วย

และจากองค์ที่ 2 มาสู่อีกที่ 3 จะเห็นได้ว่า สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ยังส่งผลกระทบท่อความคิดและพฤติกรรมของตัวละครหลัก “หวังลีฟา” ตัวละครประกอบ “ลูกค้าในร้านน้ำชา” และจาก “ร้านน้ำชายูไท” โดย “หวังลีฟา” ต้องจำใจยอมรับกับสภาพสังคมอันเลวร้าย ถูกกดขี่ข่มเหง จนกระทั่งสิ้นหวัง จึงได้ตัดสินใจปลิดชีวิตตนเอง “ลูกค้าในร้านน้ำชา” ความคิดของผู้คนเปลี่ยนไป คิดตามแบบต่างชาติมากขึ้น การแต่งกายก็แต่งแบบตะวันตก ใช้กระเป๋าหนัง พูดสำเนียงตามภาษาต่างชาติ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไป ใครที่ไม่คบค้าสมาคมกับต่างชาติก็จะอยู่อย่างอดอยาก ขากจน แร้นแค้น แม้แต่ “ร้านน้ำชายูไท” ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการบริหารร้านน้ำชาใหม่ โดยการหาคนมาดำเนินทานเพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ แต่ก็ไม่เป็นผล สุดท้ายร้านน้ำชายูไทแห่งนี้ ก็ร่วงโรยไปพร้อมกับ “หวังลีฟา” เจ้าแห่งร้านน้ำชา

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กัตัญญ ชูชื่น. (2527). **ประวัติศาสตร์วรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- กุหลาบ มลลิกะมาศ. (2519). **วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดำรง ฐานดี. (2544). **สังคมและวัฒนธรรมจีน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทวีป วรดิถก. (2551). **ประวัติศาสตร์จีน**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- บาทัน อิมสำราญ. (2548). **วิพากษ์วรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร: ตุลาาราลีก.
- ลินจง จันทรวราทิตย์. (2545). **วรรณกรรมวิจารณ์**. นครปฐม: สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. (2541). **มิตสถานที่ในนวนิยายของฟร็องซัวส์ โมริแยค**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2554). **150 ปี ประวัติศาสตร์จีนยุค “ป่วยไข้” จากสงครามฝิ่นสู่มหาอำนาจโลก**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2524). **วรรณกรรมสังคมและการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2525). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- ส.สุวรรณ. (2556). **วรรณคดีจีนประวัติและผลงานสะท้อนโลก**. กรุงเทพมหานคร: บรรเทิง.
- หวาง เฟิง. (2547). **แลหลังประวัติศาสตร์จีน**. กรุงเทพมหานคร: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- อิงอร สุพันธุ์วณิช. (2554). **วรรณกรรมกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์.

หนังสือแปล

ก๊อดริช, การ์ริงตัน. (2553). **ประวัติศาสตร์จีน**. พิมพ์ครั้งที่ 8. แปลจาก A Short History of the Chinese People.

แปลโดย ส. ศิวรักษ์. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย.

โจวจยาหรง. (2547). **ประวัติศาสตร์จีน**. แปลโดย วิไล ลิ้มถาวรานันต์, ศรีวิภาญจน์ กุลยานนท์และเอกสิทธิ์

ชินอักษรพงศ์. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

เหลาเส่อ. (2558). **ร้านน้ำชา บทละครพูด 3 องค์**. แปลโดย รัตนาชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ

กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

สารนิพนธ์

ชโลธร สันตาคุณ. (2551). “การศึกษานวนิยายแปลจีนเรื่อง บ้าน.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดารุณี มหาสุภาพ. (2551). “การวิเคราะห์วรรณกรรมแปลจีนเรื่อง จดหมายลับไปเหอ.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐพร คงจินดาภูมิ. (2550). “การวิเคราะห์พระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง เมฆเหินน้ำไหล.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พรรณจรินทร์ มงคลวราธร. (2551). “การศึกษานวนิยายแปลจีนเรื่อง ความฝันในหอแดง.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิรดา อ่อนทรัพย์. (2551). “การศึกษานวนิยายแปลจีนเรื่อง ฟังเธอที่ปลายฟ้า.” สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บทความวิจัย

วรัญญา ชนะสิทธิ์. (2557). “ตลอดกาลน่ะนานแ่ไหน : การวิพากษ์วัฒนธรรมจีนสมัยเก่าผ่านตัวละครและฉาก.” บทความวิจัยปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วลัยลักษณ์ นราทอง. (2557). “ภาพสะท้อนครอบครัวจีนภายใต้การปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่นำโดย ประธานาธิบดี เหมา เจ๋อ ตุง จากวรรณกรรมแปลจีนเรื่อง เสียงร่ำไห้กลางสายฝน.” บทความวิจัยปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภานัน ลีอารีย์กุล. (2557). “ตัวละครในวรรณกรรมเรื่อง ลำนำกระเทียม : การต่อสู้และการยอมจำนนของชนชั้นล่างในสมัยตั้ง เสี่ยวผิง.” บทความวิจัยปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.